

Life Wise

Methodisch kader voor
de begeleiding van cliënten
met een LVB en bijkomende
complexe problematiek

Inhoudsopgave

LifeWise: methodisch kader voor begeleiders	3
Het ontstaan van LifeWise	5
Vier pijlers	7
Zestien handvatten	8
LifeWise in de praktijk	11
LifeWise en maatschappelijke trends	13
Doelgroep LVB+	15
Leertrajecten LifeWise	17
› Begeleiders	17
› Gedragsdeskundigen en zorgmanagers	19
LifeWise inzetten in uw organisatie	21
LifeWise-community	21

LifeWise: methodisch kader voor begeleiders

LifeWise is een methodisch kader voor begeleiders van (jong)volwassenen met LVB+. Het kader biedt praktische handvatten die bijdragen aan de kwaliteit, eenduidigheid en continuïteit van de begeleiding. Door de overzichtelijke web-app hebben de begeleiders de richtlijnen en hulpmiddelen altijd bij de hand. Met LifeWise staan begeleiders sterker in hun schoenen.

Cordaan en Middin ontwikkelden LifeWise in samenwerking met het VUmc (nu Amsterdam UMC). Niet lang na de lancering van LifeWise in 2018 is een leertraject ontwikkeld en is het methodisch kader beschikbaar gesteld aan andere organisaties. Samen vormen die de LifeWise-community, waarin kennis en ervaring worden gedeeld. In deze brochure leest u meer over het methodische kader, het leertraject en de community.

“Ik was aanwezig bij jullie presentatie van LifeWise bij een congres. Het was voor mij een feest van herkenning en iets waar ik al een tijd naar op zoek was; hoe kunnen wij onze succesvolle begeleiding van mensen met LVB en complexe problematiek in woorden vatten? Nou, zo dus!”

Deelnemer zorgcongres

Een methodisch kader is een systematische beschrijving van een aanpak en methoden die gebruikt worden in een bepaald werkveld. Het biedt houvast en zorgt ervoor dat de aanpak transparant, herhaalbaar en gestructureerd is.

Het ontstaan van LifeWise

Cordaan en Middin hebben veel expertise in de begeleiding van mensen met een LVB en bijkomende psychische of psychosociale problematiek (LVB+). De organisaties bieden 24-uurs begeleiding, dagbesteding, ambulante begeleiding, specialistische begeleiding, trefpunten en gezinsondersteuning. De resultaten van de werkwijze van Cordaan en Middin worden zowel intern als extern, door verwijzers zoals gemeenten en justitiële partners, erkend. Daarmee groeide de behoefte om de werkwijze vast te leggen en over te dragen. Met een subsidie van het Zorgondersteuningsfonds in februari 2016 kreeg de afdeling Metamedica van het VUmc (nu Amsterdam UMC) de opdracht om onderzoek te doen aan de hand van de volgende vragen:

- ➔ *Welke middelen en interventies zetten onze medewerkers in in de ondersteuning van deze groep cliënten? En hoe doen ze dat?*
- ➔ *Wat maakt dat we met onze werkwijze resultaten boeken en cliënten aan ons weten te binden?*
- ➔ *Hoe kunnen we die kennis overdraagbaar maken zodat andere hulpverleners er gebruik van kunnen maken?*

Naast een literatuurstudie werden begeleiders geïnterviewd over hun werk en cliënten met een LVB over hun ervaringen. Dit resulteerde in een wetenschappelijk onderbouwd methodisch kader, bestaande uit 4 pijlers en 16 handvatten, waarin de huidige werkwijze van Cordaan en Middin is vastgelegd.

Het doel van LifeWise is:

Het vergroten van de handelingskracht van begeleiders en het verbeteren van hun kennis, vaardigheden en attitude, waardoor ook de kwaliteit van de relatie met cliënten verbetert.

Vier pijlers

LifeWise weerspiegelt het proces van begeleiding. Dit betekent dat er geen strakke scheiding is tussen de pijlers ook geen vaste volgorde in de toepassing ervan. Elke pijler bestaat uit vier handvatten die zijn uitgewerkt in praktische handelingsrichtlijnen.

● Verbinden

Begeleiders gaan een samenwerkingsrelatie aan met de cliënt, zorgen voor nabijheid, zijn betrouwbaar en betrokken. Een goede werkrelatie is essentieel voor de ondersteuning van deze groep cliënten, bij wie vaak sprake is van hechtingsproblematiek.

● Inbedden

Het is belangrijk steeds aandacht te hebben voor het overdragen van de professionele inzet naar meer informele ondersteuning. De betrokkenheid en inzet van het sociale netwerk van de cliënt staan hierin centraal. Ook het vertalen van de complexe wereld om de cliënt heen naar begrijpelijke adviezen en informatie is daarbij van belang, zowel voor de cliënt als voor zijn of haar netwerk.

● Stabiliseren

Rust, regelmaat en overzicht zijn voorwaarden om te kunnen groeien. Deze voorwaarden ontbreken vaak in de levens van (jong) volwassen mensen met LVB+. LifeWise heeft als belangrijk doel om samen met de cliënt zijn of haar situatie te stabiliseren. De cliënt blijft daarbij aan het roer.

● Ontwikkelen

Het is een belangrijke taak voor begeleiders om sociale (omgangs)regels mee te geven en de cliënt actief te ondersteunen om zich deze regels eigen te maken. Ook het ontwikkelen van andere vaardigheden valt onder deze pijler. Belangrijk onderdeel daarin is psycho-educatie: de cliënt en zijn of haar netwerk meenemen in de consequenties van de beperking en gebruik maken van de mogelijkheden en de talenten van de cliënt.

Zestien handvatten

Iedere pijler is uitgewerkt in vier handvatten. Per handvat wordt beschreven welke acties en interventies begeleiders kunnen

inzetten en welke hulpmiddelen (checklists, stappenplannen, methodieken, enz.) ze daarbij kunnen gebruiken.

Verbinden

HANDVATTEN:

Contact

Betrouwbaarheid

Dialogoog

We zijn er voor de cliënt

We laten niet los

We sluiten aan bij de cliënt

We bouwen een samenwerkingsrelatie op

HANDVATTEN:

We creëren rust en overzicht

We zorgen voor betekenisvolle daginvulling

We streven naar succeservaringen voor de cliënt

We helpen de cliënt zichzelf te leren kennen en accepteren

Rust

Overzicht

Succes

Stabiliseren

Inbedden

HANDVATTEN:

Borgen

Context

Richting

We ondersteunen bij een zo zelfstandig mogelijk leven

We ondersteunen in de communicatie met de buitenwereld

We werken aan een haalbaar toekomstperspectief

We bouwen samen aan een steunend netwerk

HANDVATTEN:

We leren de cliënt het verband tussen keuzes, gedrag en gevolgen

We gebruiken het begeleidingsproces als oefenruimte

We werken aan positieve zelfwaardering

We leren de cliënt de geldende waarden en normen

Moreel besef

Zelfbeeld

Vaardigheden

Ontwikkelen

“Wanneer cliënten in crisis zijn, is LifeWise een goed middel om naar de casus te kijken. Je kan je dan bij elke pijler de vraag stellen: hoe doe ik dit, hebben we hier oog voor, moeten we wat anders inzetten? LifeWise maakt inzichtelijk wat je doet. Je kan het als toetsing gebruiken van je ingezette zorgverlening. Het geeft handvatten om te handelen, waardoor je je sterker voelt om je vrij te bewegen in je rol als ondersteuner.”

Begeleider Middin

“LifeWise helpt mij overzicht te creëren en prioriteiten te stellen in de soms grote hoeveelheid zaken die met of voor de cliënt opgepakt moeten worden. Onder welke pijlers vallen de afspraken en doelen waar met de cliënt aan gewerkt moet worden? Welke pijlers hebben nu prioriteit? Waar gaan we op inzetten? Doordat al mijn directe collega's, van verschillende disciplines, ook geschoold zijn in LifeWise, spreken we dezelfde taal en kijken we gezamenlijk wat ieders rol is in het behalen van de doelen en afspraken met of over de cliënt. SMART doelen stellen is en blijft een pre om doelen en afspraken te laten slagen en succesmomenten te ervaren. Voor de cliënt, maar ook voor de begeleiders.”

Begeleider Cordaan

LifeWise in de praktijk

Na het eerste wetenschappelijke onderzoek van waaruit het methodisch kader LifeWise is beschreven en onderbouwd, heeft het Amsterdam UMC in 2018 vervolgonderzoek gedaan naar de toepassing van LifeWise in de praktijk. LifeWise blijkt voor begeleiders een belangrijk hulpmiddel te zijn in de uitoefening van hun vak. Het wordt ervaren als een kompas dat hen helpt een afweging te maken om ‘het goede te doen’ voor de cliënt. Daarnaast wordt het feit dat er nu een gezamenlijk begrippenkader is, als zeer positief ervaren. Communicatie onderling maar ook met de cliënt en zijn netwerk, inclusief andere hulpverleners, wordt daardoor makkelijker.

“Het methodisch kader is geen instrumenteel stappenplan dat doorlopen kan worden via een bepaalde route. Het fungeert als een kompas, dat helpt bij het telkens afwegen en het bepalen van de juiste richting.”
Uit het onderzoeksverslag van het vervolgonderzoek door het Amsterdam UMC

LifeWise en maatschappelijke trends

De samenleving wordt steeds complexer en plaatst (jong)volwassenen met LVB voor allerlei uitdagingen. Dat kan ertoe leiden dat hun gedrag overlast veroorzaakt voor de omgeving. Een aantal maatschappelijke ontwikkelingen speelt hierin een rol:

Eenvoudige banen, die voor deze doelgroep passend zijn, verdwijnen

Voor veel beroepen wordt een hoger opleidingsniveau gevraagd dan voorheen

De snelheid van handelen en beslissen in het dagelijks leven neemt toe

De individualisering van de samenleving is sterk toegenomen, sociale steun en controle zijn daardoor afgenomen

Digitale vaardigheden zijn steeds belangrijker geworden

Er zijn veel verleidingen (kopen op krediet, online gokken, grooming, drugs, enz.)

De exacte omvang van de groep (jong)volwassenen met LVB+ is lastig vast te stellen. Uit onderzoek blijkt dat een aanzienlijk deel van de (jong)volwassen met een LVB een vorm van ernstig probleemgedrag of psychische problematiek ervaart. Verder is de groep steeds beter in beeld en daarmee neemt de vraag naar gespecialiseerde begeleiding toe. Met het methodisch kader LifeWise kan deze begeleiding optimaal vorm en inhoud krijgen.

“Door mijn begeleiders denk ik aan goede dingen. Aan werken, school. Ze zeggen niet dat het moet, maar dat het voor mijn eigen bestwil is, om problemen te voorkomen. Vroeger ging ik om met vrienden van vrienden, die domme dingen deden. Daar heb ik geen zin meer in. Ik wil gewoon werken, thuiskomen, een rustig leven.”

Cliënt van Middin die begeleid wordt volgens LifeWise

“Het zijn heel aardige begeleiders. Ze nemen de tijd voor je. Als je met iets zit, kun je altijd bij de begeleiders terecht. Dat vind ik wel goed. Ik heb geleerd sociaal te zijn. Dat deed ik eerst niet. Ik sprak bijna met niemand. Ik vertrouwde niemand. Dat gaat nu wel beter.”

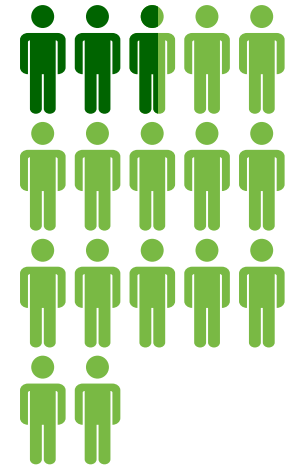
Cliënt van Cordaan die begeleid wordt volgens LifeWise

Doelgroep LVB+

Mensen met een LVB hebben een IQ van 50 tot 85. Dat wil zeggen dat het denkvermogen vergelijkbaar is met jongeren tussen 6 en 16 jaar. Bovendien ligt het niveau van de emotionele ontwikkeling vaak lager dan je op basis van het IQ zou verwachten. De term LVB gaat over een brede doelgroep. Naar schatting zijn er in Nederland ongeveer 1,1 miljoen mensen met een LVB.

Wanneer naast LVB ook sprake is van psychische en psychosociale problemen spreken we over LVB+. Denk bijvoorbeeld aan LVB in combinatie met ADHD, hechtingsproblematiek, agressie, psychosegevoeligheid, eenzaamheid, drugs- en alcoholgebruik, schulden, criminaliteit en/of het ontbreken van een netwerk. Vaak ervaren mensen met LVB+ problemen op meerdere levensgebieden, zoals werk, financiën of sociale omgang. Hoeveel mensen met LVB+ er precies zijn, is niet bekend. De schatting is dat 30-50% van de mensen met een LVB ook kampt met psychische en/of psychosociale problemen.

De doelgroep LVB+ vraagt van begeleiders extra inzet, creativiteit en vakmanschap. LifeWise draagt bij aan de kwaliteit van de hulpverlening door de heldere en overdraagbare werkwijze zonder dat die een keurslijf is. Want de begeleiding van mensen met LVB+ blijft altijd maatwerk en contextgebonden. Het resultaat is een beter toegeruste professional en betere begeleiding, met als doel een beter leven voor de cliënt.

 = 1 miljoen mensen

De schatting is dat er ongeveer 2,2 miljoen Nederlanders zijn met een IQ tussen de 70 en 85 (zwakbegaafd) en 74.000 mensen met een IQ tussen de 50 en 70 (licht verstandelijk beperkt).

“Ik neem ze serieus. Mensen met een LVB willen eigenlijk hetzelfde als mensen zonder LVB. Ik luister naar hun wensen. Samen onderzoeken we in hoeverre dit mogelijk is. Je staat voor ze klaar en je vangt ze op wanneer ze een teleurstelling ervaren, maar ze hebben het dan toch geprobeerd. Op deze manier komen ze er zelf achter dat dit misschien niet iets voor hen is. Dat vind ik beter dan er op voorhand tegen hen wordt gezegd dat ze het niet kunnen.”

Begeleider Cordaan

“Ik hoor vaak dat ze het sterk van ons vinden dat wij niet zomaar opgeven. Wij hebben een lange adem en stoppen niet na een paar afzeggingen. Als een cliënt zich bijvoorbeeld ziek meldt voor een afspraak, maar als ik daaraan twijfel, dan ga ik wel eens langs. Ik bel dan aan en zeg dat ik me zorgen maakt omdat hij ziek is. Soms zwaait de deur dan open en blijkt ik toch binnen te mogen komen.”

Begeleider Middin

“Ik merk dat de intervisies beter zijn geworden. Als het team vastloopt met een cliënt, kunnen we kijken of we wel op de juiste pijler bezig zijn. Dat bespreken in het team is de taak van de driehoek. Door LifeWise spreken we daarin allemaal dezelfde taal.”

Zorgmanager Middin

Leertrajecten LifeWise

Binnen LifeWise is de driehoek van begeleider, zorgmanager en gedragsdeskundige van groot belang. Met elkaar implementeren ze LifeWise op de zorglocatie en zorgen ze ervoor dat het kader goed geborgd wordt. LifeWise richt zich dan ook op begeleiders én op gedragsdeskundigen en managers. Voor deze twee groepen zijn twee leertrajecten ontwikkeld.

Begeleiders

Een groot deel van de begeleiders heeft wel een specifieke opleiding gevolgd, maar de verdieping op LVB+ is daar vaak niet gemaakt. Door onvoldoende kennis en door toenemende complexiteit in de ondersteuningsvragen is er een risico op handelingsverlegenheid. Dat maakt dat begeleiders op hun persoonlijke intuïtie en ervaring terugvallen. Er is dan geen eenduidige aanpak of gezamenlijk kader van waaruit zij werken.

Om begeleiders te scholen in LifeWise is een leertraject ontwikkeld (e-learning, training en reflectieopdracht). Na afronding van dit leertraject weten begeleiders hoe ze gebruik kunnen maken van de web-app waarmee ze handvatten en hulpmiddelen altijd bij de hand hebben. Begeleiders beschikken over een breed palet aan handelingsrichtlijnen en kunnen beter aansluiten op de problemen en ondersteuningsvragen van (jong) volwassenen met LVB+. LifeWise maakt het bovendien mogelijk om op een gestructureerde manier over de vorm en inhoud van de ondersteuning in gesprek te gaan en met elkaar te reflecteren op het handelen. Intervisie vormt daarom een belangrijk onderdeel van het werken met LifeWise.

“Ik zou de scholing zeker aanraden. Met behulp van interessante oefeningen wordt LifeWise besproken. Dit creëert bewustwording van het eigen handelen en wat hierin verbeterd kan worden. Ik kan nu een naam geven aan wat ik doe en ik werk meer gestructureerd. En ik ken nu de theorie achter wat ik doe.”

Begeleider Middin

“Door LifeWise kan ik mijn werkwijze beter op schrift zetten. Daar wordt tegenwoordig veel om gevraagd. De web-app is voor mij daarbij een handig hulpmiddel, daar maak ik veel gebruik van. Een handzame tool die ik op mijn mobiel altijd bij de hand heb. Aan de hand van de web-app kan ik de LifeWise-bril nog meer opzetten als ik in gesprek ben met ketenpartners en ze gericht vragen stellen of antwoorden geven. Daarmee onderscheiden we ons ten opzichte van andere zorgverleners.”

Begeleider Middin

“Als team hebben we eens per maand intervisie met behulp van de tool ‘Het LifeWise Gesprek’. De gedragsdeskundige leidt de intervisie. De eerste intervisiebijeenkomst hebben we afspraken gemaakt om de intervisie prettig maar vooral veilig te laten verlopen. Ook hebben we van tevoren een intervisievorm gekozen en afspraken gemaakt over het inbrengen van een casus die gebruikt wordt voor de intervisie. Ik kijk alweer uit naar de volgende intervisie.”

Begeleider Cordaan

Gedragsdeskundigen en zorgmanagers

Belangrijk is dat de begeleiders steun ervaren vanuit de organisatie. Daarom worden ook gedragsdeskundigen en zorgmanagers getraind in LifeWise, waarbij het accent ligt op verdieping en implementatie. Na afronding van het leertraject pakken gedragsdeskundigen en zorgmanagers de signalen van (risico op) handelingsverlegenheid sneller en adequater op. De gedragsdeskundige heeft de tools om de casuïstiekbespreking en intervisie te verdiepen. De zorgmanager beschikt over kennis van alle randvoorwaarden van LifeWise, zoals scholing, organisatie in het team en kwaliteitsmonitoring, en weet deze toe te passen.

Uitgangspunten LifeWise:

- › Optimale participatie en eigen regie van de cliënt
- › Uitgaan van de mogelijkheden en aansluiten op het sociaal-emotioneel niveau van de cliënt
- › Bouwen aan vertrouwen en het reduceren van stress
- › Een goede balans bewerkstelligen tussen draaglast en draagkracht
- › Betrekken van en bouwen aan een steunend sociaal netwerk.

“Ik heb nu een kader, een soort paraplu, waar alles wat ik ooit geleerd heb onder past. Ik snap nu de samenhang van allerlei interventies beter. We hebben als team een eenduidige taal en een manier om vanuit de pijlers een casus goed door te spreken.”

Begeleider Cordaan

” *“Het merendeel van onze cliënten heeft een licht verstandelijke beperking en bijkomende problemen. Toen wij de site van LifeWise bekeken, werden wij erg enthousiast! We zagen dat dit volledig aansluit bij onze doelgroep. Het methodisch kader biedt hulp en kaders, wanneer iemand door zijn problemen de situatie niet meer overziet en geen ‘doekracht’ meer ervaart. En het biedt ruimte voor persoonlijke ontwikkeling van de cliënt, wanneer deze problemen zijn gestabiliseerd.”*

Ambulant begeleider zorgorganisatie

” *“LifeWise geeft je concrete, methodische kapstokken die in de alledaagse en zeker in moeilijke situaties ingezet kunnen worden om met de ondersteuning aan te sluiten bij wat de cliënt werkelijk nodig heeft om zich verder te kunnen ontwikkelen.”*

Management coach zorgorganisatie

LifeWise inzetten in uw organisatie?

Heeft u interesse in LifeWise? Stuur u dan een mail naar info@lifewiselvb.nl. In een intakegesprek wordt vastgesteld of uw organisatie in aanmerking komt voor de implementatie van LifeWise. Als dat zo is, volgen begeleiders, zorgmanagers en gedragsdeskundigen het LifeWise-leertraject en begeleiden we uw organisatie bij de implementatie. Via een gebruikersovereenkomst krijgt u het gebruiksrecht van de merknaam LifeWise en kunt u gebruik maken van alle LifeWise-communicatiemiddelen, zoals de web-app voor begeleiders en alle daarin opgenomen hulpmiddelen.

LifeWise-community

Met de gebruikersovereenkomst wordt uw organisatie lid van de LifeWise-community waarin we met elkaar zorg dragen voor kennisdeling, kwaliteitsbewaking en doorontwikkeling van LifeWise. Interne projectleiders van de deelnemende organisaties overleggen eens in de zes weken online en brengen vanuit hun organisatie gewenste ontwikkelingen, vragen en eventuele verbeterpunten in. Daarnaast vormen deelnemers met uiteenlopende functies en van verschillende organisaties samen een weegcommissie, die op grond van nieuwe ontwikkelingen weegt of een extra handvat of hulpmiddel toegevoegde waarde heeft voor de web-app. De weegcommissie toetst ook het gebruikersgemak van handvatten en hulpmiddelen.

Vragen? Meer informatie?

Kijk voor meer informatie over LifeWise op www.lifewiselvb.nl. Voor vragen kunt u contact met ons opnemen. Bel 070 322 22 46 (algemene nummer Middin). Of stuur een mail naar info@lifewiselvb.nl.

“Het methodisch kader LifeWise geeft direct herkenning!
Dit ondersteunt onze begeleiders nog meer bij de keuze voor
de in te zetten interventies bij cliënten met LVB.”
Manager zorgorganisatie

www.lifewiselvb.nl

middin

cordaan